

Offentlighetsprincipen

Konstitutionell rätt - Rättsfilosofi - Det svenska statsskicket - Offentlig makt - Normgivningsmakt - Domstolar och myndigheter - Kontrollmakt - Grundläggande fri- och rättigheter -
Offentlighetsprincipen

Offentlighetsprincipen har inte någon entydig definition som går att hitta på ett ställe i grundlag. I stället består offentlighetsprincipen av en rad komponenter som tillsammans kan sägas utgöra det vi kallar för offentlighetsprincipen.

Begreppet kan dock sägas ha ett övergripande syfte (där de olika komponenterna bidrar till att göra detta syfte verkligt).

Offentlighetsprincipens syfte

Principen går ut på att enskilda medborgare ska få en insyn i den offentliga makten genom att dels närvaro vid sammanträden dels begära ut handlingar som tagits fram och upprättats av det offentliga. Men också skyddas i spridande av information. Denna insyn skapar ett klimat som leder till en öppenhet där information lätt kan granskas och spridas. Den anses utgöra en garanti för rättssäkerheten, effektiviteten i förvaltningen och effektiviteten i folkstyret. Det är en mycket viktig princip för att skapa ett förtroende och se till att verkligen främja fritt meningsutbyte och en allsidig upplysning är offentlighetsprincipen.

Eftersom vi lever i ett gemensamt samhälle tillsammans och beslutat att låta den offentliga makten lagstifta och verkställa dessa beslut så är det viktigt att vi som medborgare kan ta reda på hur besluten fattas. Om vi inte kan begära ut protokoll eller grund för beslut i olika frågor försvåras våra möjligheter till att komma med synpunkter och debattera den politik som ligger bakom fattade beslut.

"rik tillgång till information ur allmänna handlingar är till nytta för debatten och medborgarna ställningstagande i olika samhällsfrågor"

De komponenter som tillsammans utgör det vi kallar offentlighetsprincipen är

1. Förhandlingsoffentlighet (ex. RF 2:11, domstolsförhandling)
2. Handlingsoffentlighet (TF 2:1)
3. Meddelarfrihet (TF 1:7)
 - Anonymitet (TF 3:1)
 - Tystnadsplikt (TF 3:3)
 - Efterforskningsförbud (TF 3:5)

Meddelarfrihet

Med meddelarfrihet menas att vem som helst, i vilket ämne som helst, har rätt att i publicerings- eller informationssyfte lämna uppgifter till ett massmedieföretag.

Detta gäller även i de fall där, till exempel, en privat blogg har en ansvarig utgivare. Det är den ansvarige utgivaren och inte den som lämnar uppgiften som kan straffas för det som publiceras.

Meddelarskyddet ger alla rätt att **anonymt** lämna uppgifter till massmedieföretag. Det innebär att alla anställda vid massmedieföretag är förbjudna att röja sina källor (**tystnadsplikt**).

Vidare får myndigheter och kommunala och landstingsägda bolag inte efterforska vem som lämnat uppgiften (**efterforskningsförbud**).

I privata företag finns inget förbud mot att efterforska vem som lämnat en uppgift – men medieföretaget har fortfarande tystnadsplikt.

Detta innebär att en tjänsteman på en myndighet inte har rätt att efterforska vem på hans myndighet som lämnat ut vissa uppgifter till pressen. Det innebär också att journalister inte får avslöja vem som är meddelare bakom uppgifterna som ligger till grund för en artikel. Journalister som röjer sådana källor kan dömas till straffansvar.

Meddelarfriheten innebär att envar har rätt att utan risk för straff lämna uppgifter till journalister för publicering i en tidning. Detta gäller även sekretessbelagda uppgifter som det annars är brottsligt att lämna ut. Enligt TF har alltså vem som helst rätt att – i strid med eventuell sekretess – lämna ut uppgifter till pressen. Meddelarfriheten innebär att i princip brottsliga handlingar blir straffria (med vissa undantag för uppgifter som omfattas av s k kvalificerad sekretess).

Till sist gäller även att myndighet eller annat allmänt organ inte får vidta åtgärd mot någon för att han eller hon har använt sig av sin tryckfrihet, det är ett **repressalierförbud**. (TF 3:6)

Förhandlingsoffentligheten

Förhandlingsprincipen innebär att enskilda har rätt att närvara vid domstolsförhandlingar, riksdagsdebatter och sammanträden i kommunfullmäktige. Det finns några få undantag då sekretess gäller. Till exempel vid domstolsförhandlingar, då huvudförhandling kan ske bakom stängda dörrar för att skydda någons identitet. Detta brukar vara aktuellt om barn är inblandade.

Handlingsoffentligheten

Handlingsoffentligheten är det de flesta tänker på när man hör begreppet offentlighetsprincipen, det är den del av principen som innebär att du, jag och alla andra har rätt att begära ut och läsa de myndighetshandlingar som vi är intresserade av. Men även allt som klassas som allmänna handlingar (och som inte omfattas av sekretess). Vi kan t ex begära ut alla dokument som sammanställts i ett ärende där vi själva har varit föremål för beslutet. Varför fick du inte bygglov? Begär ut de allmänna

handlingarna som ligger till grund för beslutet och granska. Men, än viktigare, rätten gäller för vem som helst. Till exempel är det bra källa för journalister att lätt granska och kontrollera att myndigheter när som helst kan begära ut allmänna handlingar. Hit hör förstås även lokala församlingar. Som kommunala protokoll från sammanträde i kommunfullmäktige.

From:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/> - **Juridik på gymnasiet**

Permanent link:

<https://www.juridik.kristiansen.nu/doku.php?id=konstitutionellraett:offentlighetsprincipen&rev=1723454248>

Last update: **2024/08/12 09:17**

